

Pieturzīmes latviešu valodā: biežākās kļūdas un problēmsituācijas

Arturs Hansons

Interpunkcijas uzziņu avoti

- Aina Blinkena, “**Latviešu interpunkcija**”, 2007. Elektroniski:
http://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/60977-latviesu_interpunkcija.html
- Valentīna Skujiņa, “**Latviešu valoda lietišķajos rakstos**”, 2014 (3. izdevums). Elektroniski:
http://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/105525-latviesu_valoda_lietiskajos_rakstos_atjaunots_musdienigs_izdevums.html
- <http://valoda.ailab.lv>

Pieturzīmes starp salikta teikuma daļām

Līst lietus, un neviens negrib iet laukā.

- *Ja kāds vārds vai teikuma loceklis attiecas uz abiem komponentiem, **un** priekšā komatu neliek.*

Šodien līst lietus un neviens negrib iet laukā.

Tai rītā spīdēja spoža saule un ceļš uz skolu bija patīkams.

Lai gan pārgājiens bija ieplānots jau sen, līst lietus un neviens negrib iet laukā.

Saeima ir pieņēmusi un Valsts prezidents izsludina **šādu likumu.**

Vienkopas un bezkopas konstrukcijas

- *Ja verbiem atšķiras darītāji, skaitlis, izteiksme, **un** priekšā jāliek komats.*

Pie ugunsкура dziedāja, un skanēja tālu.

Sniga, un zeme kļuva balta.

Dari to, un tu dzīvosi.

- *Ar komatu atdala konstrukcijas **un viss, un darīts, un miers, un beigas, un punkts, un aiziet u. tml.***

Neiešu, un viss. Salīgstiet mieru, un kārtībā.

- *Ja **un** saista verbālu un neverbālu konstrukciju, tā priekšā jāliek komats.*

Viens neuzmanīgs vārds, un viss pagalam. Īsa sasveicināšanās, un sākam darbu.

Palīgteikumi

- *Starp diviem vienlīdzīgiem palīgteikumiem, ko saista **un** vai **vai**, komats nav jāliek.*

Kādi darbi būs jāpaspēj un vai tas būs iespējams, vēl nebija zināms.

Agrāk bieži gadījās, ka zobratus norakstīja lūžņos vai tie nokļuva atkritumu kaudzē.

- *Ja vienlīdzīgus palīgteikumus saista pāru saikļi **ne vien–bet arī, ne tikai–bet arī, nevis–bet** utt., tad komatu liek tikai pāra saikļu priekšā.*

Mākoņi atpeld, **nevis lai** tie rasinātu lietu, **bet lai** padarītu krāšņas manas norieta debesīs.

- *Ja palīgteikums ir aiz saikļa, kas ievada virsteikumu, tad tas atdalāms ar komatiem.*

Bet, kur man trūkst saprašanas, tur man trūkst arī gribas kaut ko darīt.

Bet: Un ja nu neviens neatnāk? **Bet ja** nu neviens neatnāk?

- *Ar komatu atdalāmi arī reducēti palīgteikumi.*

Viņš gribēja iesniegt sūdzību, bet nezināja, **kam**.

Atkārtoti saikļi

- *Par atkārtotiem saikļiem uzskatāmi un ar komatu atdalāmi tikai tādi, kuri saista vienas pakāpes vienlīdzīgus teikuma locekļus vai vienlīdzīgas teikuma daļas.*

“Mhm, preteklība,” īgni izdvesa pretī sēdošais vīrs, **beidza** savu tirādi pret **Igaunijas un Lielvidzemes ceļiem un krogiem un tālu izstiepa** kājas dubļainajos apavos.

Kaut kur netālu uz ielas latviešu cilvēki droši vien **dziedāja** “Pūt, vējiņi!” un “**Bēdu, manu lielu bēdu**” un **sveica korus un deju kolektīvus**.

Likumprojekta uzdevums būs definēt valsts un diasporas sadarbības mērķus un uzdevumus un institūciju atbildību un pienākumus.

Brīvpusdienas piešķirtas **sākumskolas un pamatskolas, un vidusskolas skolēniem**.

vai

- *veido šķīrumu* Pakāpies kalnā vai tornī.
- *ievada palīgteikumu* Es vēl nezinu, vai paspēšu.
- *veido jautājumu* Vai tu dzirdi?
- *izsaka pastiprinājumu vai pieļāvumu* Par mani viņš nelikās ne zinis, lai vai dzīvība kāpj pa muti laukā. Māte raujas darbā vai pušu.
- *norāda uz aptuvenību, nepilnumu* Te bij vectēvam sapnis vai mūžību ilgs!
- *izsaucienos* Vai, ko es daru!
- *Dažādu funkciju vai neveido atkārtojumus.*

Palielinās profesiju izvēles nozīme – vai profesiju apguvušie papildinās emigrantu plūsmas vai atradīs konkurētspējīgu darba devēju.

Un būtībā arhitektūra vairāk strādā jeb, pareizāk sakot, uztrauc vai izraisa kādus procesus vai pozitīvas vai negatīvas sajūtas tieši neizglītos cilvēkos.

Es neesmu no tiem, kuri noliedz klasisko mākslu vai reālismu vai necieš avangardu, vai, tieši otrādi, to mīl.

Vai kaut ko maina tas, vai šie vārdi, kurus tu neizskaidrojamā kārtā esi aizmirsis vai nezin kāpēc nespēj pārstumt pāri lūpām, pieder tev pašam vai kādam citam?

Izvēlies: ātri vai lēti, vai kvalitatīvi.

Vai nu ātri, vai kvalitatīvi.

XX **nevis** A, **bet** B.

XX A, **nevis** B.

Viņš **nevis** sagaidīja zaļo gaismu, **bet** skrēja pāri ielai.

Viņš skrēja pāri ielai, **nevis** sagaidīja zaļo gaismu.

• *Pāru saikļi:*

vai nu–vai; nevis–bet: pareizi pāri (nelietot **gan** pāra nozīmē bez pāra vai ar nepareizu pāri: gan–kā arī; gan–un); “kur varēs apskatīt gan gleznaino Nūrmuižu, gan iemācīties senos amatus” -> “kur varēs **gan apskatīt** gleznaino Nūrmuižu, **gan iemācīties** senos amatus”

Vispārinošs vārds un uzskaitījums

- *Ja uzskaitījuma priekšā ir **kols**, tad ar uzskaitījumu jābeidzas teikumam (kola darbība beidzas ar .?!; vai aizverošo **iekavu**, ja tas ir iekavās)*

Es to pateicu šādiem trim cilvēkiem: Jānim, Pēterim un Mārai.

- *Ja uzskaitījuma priekšā ir **domuzīme**, tad tai jābūt arī uzskaitījuma beigās, ja vien tur nebeidzas teikums.*

Viņa pieaicināja savus mazākos bērnus – Kārlēnu un Mirdzu – un sāka tiem pielaikot Aivara drēbju gabalus.

- *Vienlīdzīgus teikuma locekļus, ko saista pāru saikļi, var atdalīt ar **komatiem**.*

Abiem, tiklab Jānim, kā Pēterim, es to pateicu.

Nepareizi:

Trim cilvēkiem: Jānim, Pēterim un Mārai – es to jau pateicu.

Trim cilvēkiem – Jānim, Pēterim un Mārai, es to jau pateicu.

Iespraudumi

- *Kas ir iespraudums un kas nav? Iespraudums neiekļaujas teikuma struktūrā.*

liekas, šķiet, rādās, man liekas u. tml.

Liekas, saule tūlīt rietēs. Šodien saule šķiet dāsna.

galu galā, beigu beigās: 1) laika nozīmē; 2) attieksmes, intonācijas nozīmē

Viņa visu ceļu skrēja un beigu beigās pasākumā ieradās laikus.

Galu galā, katrs ir pats savas laimes kalējs.

(kā) par laimi, par nelaimi, par brīnumu, kā par spīti.

Par laimi viņam bija daudz sakāmā. Par laimi, viņam bija daudz sakāmā.

Galvenais šoreiz bija veiksmes faktors.

Galvenais, nedrīkst zaudēt paniku.

Zālē ir vieta, augstākais, 70 cilvēkiem.

Stundu nesarunāties bija viņa šīs dienas augstākais sasniegums.

• *Ar komatiem nav atdalāmi:*

laikam; varbūt; diemžēl; droši vien; acīmredzot

• *Komata un domuzīmes sadures vietā jā saglabā abi, secība – atkarībā no teikuma struktūras:*

Vai tiešām viņš – bērnodarziņš, kas vēl nemāk lasīt, – to sacerējis?

Kur vien iespējams – veikalā, tirgū, taksometrā –, maksājiet ar karti.

pēc

- *laika nozīmē*

Sākumā visi klausījās uzmanīgi, bet pēc pusdienām sāka snauduļot.

- *norādot informācijas avotu, darbības motivāciju (iespraudums)*

Pēc aculiecinieku teiktā, svētki bija izdevušies lieliski.

Pēc viņa domām, kafijas nekad nevar būt par daudz.

- *cēloņa vai veida apstākļa nozīmē*

Pēc noteikumiem spēlētājam pienācās diskvalifikācija.

Kāzās viss notika pēc senām paražām.

Paskaidrojošie iespraudumi un to ievadītāji

- *ar diviem komatiem (iesprauduma abās pusēs)*

galvenokārt, (it) īpaši, (it) sevišķi, parasti, tai skaitā, cita starpā, vismaz, biežāk, retāk, arī, pat u. tml.

Pilsoņi, **it īpaši** sievietes, aktīvi piedalās balsošanā.

Visi iedzīvotāji, **arī** nepilsoņi, maksā nodokļus.

- *ar trim komatiem (arī aiz ievadītāja)*

piemēram, proti, tas ir, īsāk, konkrēti, pareizāk, precīzāk, pareizāk sakot

Man ir daudz draugu, **pareizāk**, paziņu, ar automašīnām.

Diena, datums, laiks, vieta

- *nevajag komatu starp vietu un laiku*

2018. gada 17. maijā plkst. 11:00 Mārcienas muižā Madonas novadā sākas seminārs.

Ceturtdien, **17. maijā**, plkst. 11:00 Mārcienas muižā Madonas novadā sākas seminārs.

- *bet: dokumenta rekvizītos starp vietu un datumu liek komatu.*

Rīgā, 2018. gada 18. novembrī

- *nevajag komatu starp iestādi un adresi*

LPS mītnē Mazajā Pils ielā 1 Rīgā

- *aiz pilsētas nosaukuma savrupina ielas nosaukumu*

LPS mītnē Rīgā, Mazajā Pils ielā 1, notiks ..

Domuzīmes un defises

Domuzīme pieturzīmes (sintaktiskajā) funkcijā vienmēr lietojama AR ATSTARPĒM:

- izlaista vārda vietā (“viens filmē tā, cits – šitā”);
- palīgteikuma nodalīšanai no virsteikuma (“Ja pamanītu – aiztriektu atpakaļ uz palātu.”);
- atdalot savrupinātus teikuma locekļus (“*Raiņa Ave Sol* – tā taču ir vesela kosmiska utopija.”);
- starp atkārtotiem vārdiem (parasti komats);
- tiešās runas vai piebildes atdalīšanai;
- lai parādītu pārrāvumu tekstā, pauzi (parasti daudzpunkte);
- stilistiskai komata pastiprināšanai;
- aiz uzskaitījuma vispārinoša vārda priekšā (“Bet Vācijā slaveno sociālo valsti radīja .. Konrāds Adenauers un Ludvigs Erhards – kristīgie demokrāti.”);
- kā **pāra pieturzīme** – lai atdalītu iespraudumus, vispārinoša vārda izvērsumus, paskaidrojošas vai pamatojošas teikuma daļas u. tml. (“daudzas tradīcijas un ieradumi – sievu sišana, meitu laupīšana, iešana panāksniekos – lielā pasaules daļā vairs nav īsti cieņā”). Domuzīme jāliek iesprauduma vai izvērsuma **abās pusēs**, ja vien neseko teikuma beigu pieturzīme vai semikols (“.. viņa soļošana pārvērtās ērmīgā dejā – pusčardašā un pusfandango.”).
- Jāvairās vienā teikumā lietot vairākas savrupas domuzīmes – kaut vai tāpēc, lai lasītājs tās neuztvertu kā pāri, kas no abām pusēm atdala iespraudumu.

Domuzīme tehniskā (vienotājzīmes) funkcijā (liecina, ka iesaistīti vismaz divi, nevis viens), **vienmēr BEZ ATSTARPĒM:**

- starp uzvārdiem norāda, ka tās ir **vairākas personas** (Molotova–Ribentropa pakts; Mīlenbaha–Endzelīna vārdnīca), atšķirībā no defises, kas liecina par vienu personu (Birznieks-Upītis);
- **“no–līdz”** vietā (1865–1929; 1.–5. jūlijs; vilciens Rīga–Liepāja);
- bez atstarpes lietojama arī **mīnuszīme** skaitļa apzīmējumā (–5), taču matemātisko darbību zīmes lietojamas ar atstarpēm ($-10 - 5 = -15$).

- **Defise** (liecina, ka saistījums veido kaut ko vienu), **vienmēr BEZ ATSTARPĒM:**
- dubultuzvārdos un saliktos vietvārdos (Rimskis-Korsakovs, Vīķe-Freiberga, Kohtla-Jerve, Babītes-Slīperu purvs);
- saliktos apzīmējumos (ķemmes-bedrīšu rotājumi; angļu-latviešu vārdnīca);
- burtu un ciparu grupās, kas kopā veido vienu apzīmējumu (auto reģistrācijas numurs AA-4321; e-pasts; pasta indekss LV-1050; bet adresē lietojama domuzīme, kas aizstāj vārdu “dzīvoklis”: Brīvības ielā 50 – 1);
- vārdu pārnesumos vai dalījumā pa zilbēm (si-mul-akrs, viegl-at-lēts, strūkl-aka);
- vārda daļu izlaidumos (b-ba; lejas- un augšvācu dialektā);
- defisi **nav vēlams lietot** pielikuma piesaistīšanai (māte varone, nevis māte-varone; parazitāugs vai parazitisks augs, nevis augs-parazīts).

Virsraksti

- *virsrakstā ar tēmu un tās izvērsumu – **kols** vai **punkts**.*

Nepareiza lietojuma piemēri:

Veselības veicināšana – pašvaldību iespējas un izaicinājumi

Likstas ar ūdens cietību – risinājumi mīkstināšanas iekārtām

Steika grilēšana – svarīgākais, kas jāņem vērā

Valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centri –
paveiktais un darāmais

Piekrastes pārvaldība un attīstība - labā pieredze pēc Piekrastes
pārņemšanas pašvaldību valdījumā

Aiz romiešu numura, ja tas neskaita tālāko, bet veido atsevišķu teikumu, liekams punkts; nākamais vārds – ar lielo burtu.

I nodaļa. Vispārīgie noteikumi

I. Vispārīgie noteikumi

I. Latvijas jubilejas gads: paveiktais un darāmais

II. Gaidāmā vasara: plāni un ieceres

nu

- *laika nozīmē (= tagad)*

Nu mēs padzīvosim zaļi.

- *pastiprinājumam*

Nu izbeidz taču. Nu nē taču. Nu protams, ka ne.

- *vilcinoties, minstinoties*

Nu, varbūt arī nepaspēsīm.

Zinātniskie grādi, amati

Latvijas Universitātes rektors bioloģijas doktors LZA akadēmiķis Indriķis Muižnieks teica runu.

Latvijas Universitātes rektors, bioloģijas doktors, LZA akadēmiķis Indriķis Muižnieks, teica runu.

Zinātniskie grādi un to saīsinājumi: **Dr.** (zinātņu doktors vai ārsts), **Mg.**, **Bc.**

https://www.lzp.gov.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=139&Itemid=87

Dažas aktualitātes

- vēl laimi, vēlē deputātus
- vien pieci -> **tikai pieci** vai **pieci vien**
- **papildu** (kāds?) vai **papildus** (kā, kādā veidā?)
- *nepareizs divdabja lietojums:*

Troses ceļš Siguldā sāka darboties 1969. gada 3. janvārī, nākamajā gadā svinot darbības 50 gadu jubileju.

Kāds atpūtnieks Džiano kalnā gatavojis ēdienu, nejauši aizdedzinot izkaltušo zālienu.

Paldies par pacietību!